

1. Inleiding

In dit document geven wij de projecten en resultaten over 2016 weer, vooruitlopend op het te publiceren jaarverslag over 2016

2. Recapitulatie

Om in 2019 onze gestelde doelen te bereiken wilden wij in 2016 versterkt inzetten op de vermaatschappelijking en vermarkting van het landschap. Daarbij vormt het landschap niet alleen een doel, maar tevens een middel om de (Lim)burger, in alle lagen van de bevolking, in de samenleving te laten participeren.

In het programma en werkmethode van IKL in 2016 stond centraal dat wij mensen actief willen betrekken bij hun landschap en nog breder, hun leefomgeving. Dit met als doel om hen deze leefomgeving bewust te laten (be)leven. Dit hebben we in 2016 gedaan door invulling te geven aan:

- Invulling / opstart 'Alle Limburgers Maken Limburg Mee!';
- Ontwikkeling van shared service center met TerreinBeherende Organisaties (TBO's);
- Stimulering, facilitering en organisatie burgerparticipatie en vermaatschappelijking;
- Uitvoering van maatschappelijk relevante projecten, al dan niet voortkomend uit programma's op gemeentelijk niveau;
- Kenniscentrum, als vraagbaak voor iedereen en meedenker in gemeentelijke en / of provinciale processen.

In onderstaande tabel zijn de doelen van 2016 opgenomen en is per doel aangegeven of dit is gerealiseerd:

Doel 2016	Gereed ja / nee
Alle Limburgers maken Limburg mee	
175 adoptiescholen	Ja
175 werkdagen	Ja
20 participatieprocessen	Ja
materiaal en gereedschap	Ja
ontwikkeling en opleiding	Ja
ontwikkeling vrijwilligers	Ja
Ontwikkeling van shared service center	
ontwikkelen PVA	Ja
organiseren commitment	Ja
ontwikkelen website 1st	Ja
ontwikkelen werkdag agenda -klussenoverzicht 1st	Ja
pilot werkdagen 15 st	Ja
onderzoeken draagvlak nationale parken	Ja
Burgerparticipatie en vermaatschappelijking	
leveren van ondersteuning aan initiatieven	Ja
Kenniscentrum natuur en landschap	
ontwikkelen, verspreiden, uitdragen kennis	Ja
vraagbaakfunctie	Ja
communicatie / voorlichtingsfunctie	Ja

3. Alle Limburgers maken Limburg mee!

De gemeenten vormen een belangrijke partner in het realiseren van onze ambitie. In 2015 waren er afspraken met 24 gemeenten in de vorm van structurele samenwerking in de vorm van gemeentelijke jaarprogramma's. Daarnaast werd met een aantal gemeenten op projectbasis samengewerkt. In 2016 hadden we ons de ambitie gesteld om daar twee nieuwe gemeenten aan toe te voegen. Dat is voor een deel gelukt. De gemeente Weert neemt deel en de gemeenten Bergen, Beesel, Sittard-Geleen en Venlo hebben uitgesproken te willen samenwerken. Gesprekken hierover zijn gaande.

In de gemeenten wordt gewerkt volgens het 'Alle Limburgers maken Limburg mee!' concept. Het concept bestaat uit drie fasen die worden doorlopen, te weten:

1. Mobilisatie van burgerkracht;
2. Participatieprocessen;
3. De uitvoering van landschapsprojecten.

Fase 1: mobilisatie burgerkracht

Deze fase bestaat met name uit werkdagen met vrijwilligers en basisscholen. In totaal hebben in 2016 400 werkdagen plaatsgevonden met in totaal ca. 8.000 vrijwilligers. In het meerjarenbeleidsplan hebben we aangegeven dat we streven om met alle basisscholen in 2019 een werkdag te organiseren. Na afgelopen jaar kunnen we concluderen dat we onze ambitie moeten bijstellen. Bij uitvoering van onze ambitie zou dit betekenen dat we in 2019 ca. 600 werkdagen per jaar organiseren

met het gevolg dat nagenoeg het hele budget hieraan besteed zou worden. Dit terwijl de aandacht met name gelegd moet worden op het verhogen van de kwaliteit van de werkdag en het leggen van verbanden en verbindingen met andere vrijwilligers en niet zo zeer op het halen van aantallen. In 2016 is veel aandacht uitgegaan naar het verzamelen van adresgegevens van iedereen die meedoet aan de werkdagen. Dit heeft plaatsgevonden om een groot adresbestand op te bouwen zodat we mensen gericht uit kunnen nodigen voor activiteiten.

Fase 2: Participatieprocessen

Samenhangend met de werkdagen hebben in 2016 workshops in 20 gemeenten plaatsgevonden. Deze fase bestond uit een proces waarin we op nieuwe en sterkere manieren de landschapsideeën (dromen), die in de samenleving (o.a. deelnemers fase 1) aanwezig zijn, ophaalden en projecten bepaalden. 2016 Was voor ons een verassend en leerzaam jaar. Er zijn veel nieuwe ideeën opgehaald, het merendeel op een meer abstract niveau. Veelal betrof het projecten die nog de nodige voorbereiding vergen om uitgevoerd te kunnen worden. De bedoeling was om nieuwe doelgroepen te betrekken om ook hun ideeën op te halen. In veel gevallen bestond de opkomst met name uit mensen die reeds bekend zijn met IKL. Een aandachtspunt om onze aanpak voor 2017 licht aan te passen. We willen ten slotte vernieuwing brengen in het landschapsbeheer en nieuwe doelgroepen en partners verbinden aan het landschap.

Fase 3: Uitvoering landschapsprojecten

De opgehaalde landschapsprojecten moeten ten slotte gerealiseerd worden. In 2016 is een groot aantal projecten voorbereid om uitgevoerd te worden. Binnen deze projecten werd gestreefd naar cofinanciering vanuit de gemeenten en is actief gezocht naar betalende derde partners die belang hebben bij de realisatie van het project, bijvoorbeeld het bedrijfsleven, de initiatiefnemers zelf of provincie Limburg, in de vorm van een projectsubsidie.

Uitvoering van de werkzaamheden gebeurt door inzet van onze maatschappelijke aanbestedingsladder. Hierbij willen wij iedereen naar vermogen laten deelnemen. In eerste instantie wordt er naar de initiatiefnemer zelf gekeken; wat kan hij of zij bijdragen? Vervolgens worden andere vrijwilligers betrokken, dat kan een activiteit zijn uit fase 1.

De zorgsector kan eveneens een rol spelen. Met name het reguliere beheer kan interessant zijn voor deze partijen. De sociale werkvoorziening en/of het reïntegratiebedrijf kunnen veel van de andere klussen oppakken. Daarnaast hebben ook andere mensen met afstand tot de arbeidsmarkt en / of samenleving, waaronder vluchtelingen, meegewerkt in projecten. Daarbij stond niet het 'productiedoel', maar veel meer het integratiedoel centraal. Naast het inschakelen van voornoemde doelgroepen kan uiteindelijk toch nog de inzet van een aannemer nodig blijken. Zo benutten we de kansen maximaal om mensen te activeren en zichzelf te laten ontwikkelen in het landschap.

In de realisatiefase is sociale interactie van groot belang. IKL verbindt hierbij al (basis)onderwijs met natuurliefhebbers en gaat daar in de toekomst verder in door ook de sociale dorps- of wijkomgeving, zorgondernemers, TBO's en andere ondernemers te betrekken. De projecten binden zo op lokaal niveau alle sociale lagen in de samenleving. In 2016 is ervaring opgedaan met deze methode op pilot niveau. Door de decentralisatie van het sociale beleid naar de gemeenten toe merken we dat iedere gemeente zijn eigen aanpak heeft. Dat maakt het moeilijk om tot een uniforme aanpak te komen. Ook het beleidsveld overstijgende karakter van het doelbereik maakt het lastig. Het blijft maatwerk om voor iedere gemeente tot een goede oplossing te komen. De maatschappelijke aanbestedingsladder van IKL sluit daarentegen goed aan bij de verwachtingen van de gemeenten. Financiering van de projecten vormde eveneens een uitdaging. Aangezien in de provinciale IKL beschikking van 2016 geen uitvoeringsmiddelen beschikbaar waren, zijn minder projecten uitgevoerd dan voorgaande jaren. Het vinden van cofinanciering voor de gemeentelijke budgetten vormt dan ook een aandachtspunt.

4. Shared Service Center: 'Buitenkracht'

Het concept bestond uit een overkoepelend loket waar de mensen zich kunnen aanmelden als vrijwilliger en van waaruit de uitvoering op een goede manier wordt gecoördineerd en uitgevoerd. Daarnaast kan het shared service center de rol gaan vervullen bij collectieve aanvragen. In 2015 heeft reeds een eerste verkenning plaatsgevonden met de beheerders van Vereniging Natuurmonumenten, Stichting het Limburgs Landschap, Staatsbosbeheer, Natuurrijk Limburg en particulieren. De resultaten hiervan waren positief. Het doel van het shared service center is vermaatschappelijking en kostenbesparing door efficiëntie.

In 2016 is deze positieve houding omgezet naar een concrete samenwerking en heeft Buitenkracht fysiek vorm gekregen. Buitenkracht zal in 2017 operationeel gaan, tevens zal bekeken worden of andere doelgroepen (gemeenten, particulieren) actief betrokken kunnen worden als aanbiedende partij.

In 2016 is naast de ontwikkeling van Buitenkracht gewerkt aan de samenwerking met de “kleine” particulier. Een en ander vooruitlopend op de collectieve aanvragen (agrarisch) natuurbeheer in 2017. Onze aandacht is met name uitgegaan naar de particulieren in de nationale parken die liggen in Midden- en Noord-Limburg. Deze nationale parken in Limburg zijn verdeeld over verschillende eigenaren, die onder de koepel van een collectief als één zouden kunnen opereren. We zijn in 2016 nauw betrokken bij het initiatief van particulieren in NP de Maasduinen en hebben voor deze particulieren een PAS Subsidieaanvraag met succes aangevraagd en beschikt gekregen. Verder is het initiatief genomen om samen met Natuurrijk Limburg een collectief op te stellen voor de particuliere natuurbeheerders. Aanleiding vormt de omvorming binnen de SVNL dat vanaf 2017 enkel collectieven of eigenaren met minimaal 75 ha natuur een aanvraag in kunnen dienen. In onze visie wordt het een collectief voor alle particuliere natuurbeheerders, ook voor diegenen die niet in aanmerking komen voor subsidie. We willen de community op het gebied van natuur- en landschapsbeheer laten groeien. Met deze achterban van kleine landschapsbeheerders kunnen nieuwe initiatieven ontplooid worden.

5. Burgerparticipatie en vermaatschappelijking natuur en landschap

In 2016 is met name ingezet op het breed uitzetten van het concept ‘Alle Limburgers maken Limburg mee!’. Daartoe is de samenwerking gezocht met een groot aantal nieuwe partners. Zo is er een samenwerkingsovereenkomst afgesloten met partijen als de Vereniging Kleine Kernen in Limburg (VKKL). Met het Huis van de Sport wordt toegewerkt naar een product dat aansluit bij het concept Open Club. Met Mountainbike Ontwikkeling Zuid-Limburg wordt eveneens toegewerkt naar een samenwerking om landschapontwikkeling te combineren met de aanleg / verbetering van de mountainbikeroutes. Daarnaast is IKL lid geworden van de Coöperatie Inmenz om het efficiënter en effectiever inzetten van mensen met een achterstand tot de arbeidsmarkt te bevorderen en hen en te laten groeien op de participatieladder.

6. Kenniscentrum natuur en landschap

De IKL-organisatie heeft in de loop der jaren veel kennis vergaard, ontwikkeld en verspreid met betrekking tot natuur en landschap. Dit op basis van onze praktijkervaringen, contacten met samenwerkingspartners en via onze koepelorganisatie Landschapsbeheer Nederland / LandschappenNL. Dit betreft onder meer kennis op het gebied van ecologie, cultuurhistorie, landschapsonderhoud, landschapsinrichting en –ontwerp en vermaatschappelijking van natuur en landschap.

Mede op basis van vragen vanuit de maatschappij heeft provincie Limburg onderkend dat IKL een aantal basistaken vervult op het gebied van natuur en landschap. Dit betreft onder andere het ontwikkelen en verspreiden van kennis, het leveren van advies en het vervullen van een vraagbaakfunctie voor particulieren, grondeigenaren, maatschappelijke organisaties en overheden. In 2016 zijn activiteiten en taken uitgevoerd in het kader van landschapsbeheer (b.v. kennis- en adviesfunctie met betrekking tot hoogstamboomgaarden), soortenbescherming en communicatie- / voorlichtingsfunctie met betrekking tot belang natuur en landschap naar een breed publiek (b.v. bouwen kennis- en communicatiestructuur, geven lezingen, deelname aan klankbordgroepen inzake ruimtelijke ontwikkelingen).

Communicatie is erg belangrijk voor organisatie van burgerbetrokkenheid en draagvlak. Daarbij is actief gebruik gemaakt van de sociale en traditionele media. Kennis en betrokkenheid van burgers leveren een enorme bijdrage aan de kwaliteit van biodiversiteit. In 2016 zijn we tot de verdere conclusie gekomen dat er een grote behoefte is aan kennis en dat de aanpak daarin verfijnd en eenvoudiger bereikbaar dient te worden.

7. Samenwerking Provincie Limburg

Met ingang van de provinciale beschikking 2016 is vanuit provincie Limburg een nieuwe accountmanager voor IKL aangesteld. Met deze contactpersoon en een aantal van haar collega's heeft periodiek overleg plaatsgevonden.

Tijdens deze overleggen wordt ingegaan op resultaten van de afgelopen periode, op actualiteiten en wordt vooruit gekeken naar de komende periode.

De samenwerking wordt vanuit beide partijen als zeer constructief ervaren.